

MEŞVERET VE MEŞVERETİN KURALLARI HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

Meşveret

“Asya kıtasının ve istikbalinin keşşafı ve anahtarı şûrâdır.”(1)

Aynı kökten gelen meşveret, **şûrâ, istişare, müşavere** lûgatlerde “*danışma*”, “*görüştürme*”, “*konuşup bir karara varma*” anlamında tarif edilir. İlâhî bir emir olan meşveretin keyfiyetinin anlaşılması için âyetler, hadisler ve Risâle-i Nur ışığı altında örnekler vermeye çalışacağız.

Kur’ân-ı Kerim’de Hz. Allah, Resûlullah (asm) istişareyi emretmiş, ayrıca işlerini istişare ile yapan toplulukları medhü sena ile övmüştür.

“Onlar, Rablerinin dâvetini kabul ederler ve namazı dosdoğru kılarlar. Onların işleri kendi aralarında istişare iledir. Kendilerine verdiğimiz rızıktan onlar Allah yolunda harcarlar.” (Şûra, 42/38)

Cenâb-ı Allah’ın bu âyette istişâreyi, iman ve namazdan hemen sonra zikretmesi, daha sonra da zekâtı içine alacak şekilde infâktan bahsetmesi istişârenin İslâm’da ehemmiyetini gösterir.

Bakara Sûresinde insanın yaratılışı anlatılırken, Cenâb-ı Hakkın bu hususta meleklerle olan istişâresi nazara verilmektedir. Bediüzaman’ın tefsirine göre müşâvereden münezze olan Allah, böylece meşvereti emrettiği insanlara müşâvere üslûbunu öğretiyor.

Âyetlerle, İlâhî bir emir olduğu kesin bir şekilde anlaşılan meşvereti; Allah’a lâyıkiyla bir kul olabilmemiz ve onun rızasını kazanabilmemiz için yapmamız gereken bir vazife olduğunu unutmamalıyız.

“Onların işleri aralarında şûrâ iledir.” âyeti Mekke devrinde mü’minlerin toplum idaresinde söz sahibi olmadığı bir dönemde nâzil olmuştur. Böyle olduğu halde meşveret yine emredilmiş ve ondan vazgeçilmemiştir.

Peygamberimiz (asm) için ashabtan biri diyor ki:

“Ben Hz. Peygamber kadar müşâvere eden kimse görmedim.”

Bu demek oluyor ki hayatımızın önemli bir unsuru olan meşveret, Peygamberimizin (asm) mü'minlere bırakmış olduğu en güzel hediyelerindendir.

Peygamberimiz (asm) müşavereye dair bir hadisinde şöyle buyurmuştur:

“Allah bunu benim ümmetime bir rahmet kıldı. Onlardan her kim istişare eylerse, doğrudan mahrum olamaz, her kim de terk ederse hatadan kurtulamaz.”

Bu hadisin doğrultusunda anlaşılıyor ki meşverette bir doğruluk hikmeti var. İnsanı, tek akılla düşünmektense şûrâ ekibi ile beraber daha fazla akılla düşünüp en doğrusunu yapmaya teşvik eden meşveret, bir gelişim aracıdır. Bir araya gelip karar veren ümmet için Peygamberimiz (asm) şöyle buyurur:

“Benim ümmetim dalâlet üzerine ittifak etmez.”(2)

Bu da gösteriyor ki gerçekten tek akılla düşünüp karar vermekle, birkaç beyin çalıştırıp bir fikir teâtisinde bulunmak arasında büyük farklar var.

Peygamberimiz (asm), hayatındaki meşveretleriyle, ashabına muallimlik yapıp meşvereti onlara da öğretmiş, bizlere en yüksek insanî terbiyeye meşveret yoluyla erişilebileceğini hayatıyla tasdik etmiştir. Gerçekten meşveret ortamı, hür bir tartışma zemini olup doğrunun da yanlışın da açıklıkla söylenmesini sağlayacak bir özelliğe sahiptir. Meşveret fikir alışverişini sağlayıp insanların düşünce ufuklarını genişletir. İnsanlar bu sayede şahsî ön yargılarından soyutlanır ve onlara daha doğruyu bulma imkânları doğar.

Meşveret Üzerine Bazı Notlar

* *Her insan tek başına fikrinde hata yapabilir. Meşveret ise insanların fikirlerinden müteşekkildir. Bunun için meşveret yapan insanların hata yapma oranı azalır.*

* *Peygamberimiz (asm) hayatıyla meşvereti emretmiştir: “Kim bir iş yapmayı*

ister ve o hususta istişare edip uygularsa, işlerin en doğrusunu bulmuş olur. Allah kendilerine en doğru olanı bildirir.”

* Mü'minlerin Medine'ye hicreti, Akabe denilen yerde Mekkeli ve Medinelî Müslümanlar ile istişareden sonra kabul edilmiştir.

* Peygamberimize (asm) yapılacak minber inşâsına meşveret sonucu karar verilmiştir.

* Peygamberimizin (asm), karşı devlet başkanlarına göndereceği mektuplar için mühür hazırlanmasına meşveretle karar verilmiştir.

* Bediüzzaman'ın görüşleri ışığında anlıyoruz ki, Hulefa-i Râşidîn meşveret yolu ile tercih edilmişlerdir.

* Bediüzzaman getireceği güzel sonuçlardan dolayı **“kıtaların meşveretinden”** söz etmiş, yani meşveret sistemi genişledikçe her tür sorunun azalacağını söylemiştir.

* Bediüzzaman'ın hürriyet ile meşvereti ayrılmaz bir bütün olarak ele aldığı görülmüştür.

* Meşveret hür insanların yapabilecekleri bir faaliyettir. Ancak hürriyeti imanın bir özelliği olarak idrak edip yaşama bilincinde olmak gerekir. Aczini ve farkını anlayan bir insan işlerinde doğruya ulaşabilmek için diğer fikirlerle müşâvere etmeye ihtiyaç duyar.

* Kibirli bir insan tahakküm içindeki aczini ve farkını bilmediğinden, faaliyetlerini enesine dayandırır. Müşavereye ihtiyaç duymaz ve bundan kaynaklanarak hatalarla hayatını devam ettirmeye çalışır.

* Meşveret insana hürriyetini kazandırır. Meşveret yoluyla insan iradesini kullanmaya başlar. Başkalarının iradesinin tahakkümü altında kalmaktan kendisini korur. Meşveret sistemini uygulayan biri ise iradelerden doğan fikirlere danışır ve tam bir hürriyet-i medeniye ortamı oluşturur

* Adalet yerine zulüm eden, Allah'a karşı vazifesini ifade edemeyen ve meşvereti terk eden bir insanın Allah'a yakın olması müşkül hale gelir. Bundan dolayıdır ki Bediüzzaman hürriyetle Allah'a olan vazifeyi doğru orantılı görür. Yani hürriyet ne kadar kıymet bulursa Allah'a yakınlık o kadar artar.

* Bediüzzaman, meşrûtiyetin mânâsında mündemiç olan meşveretin şeriata aykırı hükümlere varabileceğini iddia edenlere ise şu cevabı verir: **“Eğer meşveret şeriattan bir parmak müfakat etse, eski hâl yüz arşın ayrılmıştır.”** Zaten **“Meşverette hüküm ekserindir.”** Ekser Müslüman ise meşveretin sonucu Allah'ın rızasına uygun demektir.

* Meşveretin vazgeçilmezleri içerisinde adalet ilim ve işin icap ettirdiği olgunluk, kabiliyet gibi şartlar vardır.

* Her ibadette olduğu gibi meşverette de amaç rıza-ı İlâhî olmalıdır.

* Rüya ve mânevî âlemlerin ilhamı, hiçbir zaman meşverete tercih edilen bir unsur olamaz. Bu gibi haller delil olarak meşverete getirilmez.

* Meşverette takip edilecek esasların dinin malûm kaynaklarından alınması gerekir. Fikirler bu kaynakların çerçevesine dahil olmalıdır.

* Meşverette tam bir hürriyet ortamı olmalıdır. Görüşler hiçbir tahakküm altında kalmadan söylenmelidir.

* Meşveretsiz karar vermemeliyiz. Çünkü meşvereti emreden âyettir. Unutmamalıyızki meşveretin hüküm sürdüğü yerde şüphelerin hükümleri olamaz.

Önemli Meşveret İlkeleri

“Üstad Bedüzzaman Hazretleri meşverete neden önem veriyor? Sağlıklı bir meşveret için takip edilmesi gereken önemli ilkeler nelerdir?”

Kur’ân’ın bir sûresinin ismi olan şûrâ, yani meşveret, istişâre ve danışma; Kur’ân’ın bazan hadiseler içinde, bazan da açıkça emrettiği önemli bir sosyal karar mekanizmasıdır. Meşveret, bundan dolayı, sonsuzluğa doğru şerefle akıp giden îman hizmetinde can damarından da öte bir organ hüviyetindedir. Bedüzzaman Hazretleri, bunun nedenini,

“Zaman şahıs zamanı değil; şahs-ı mânevî zamanıdır. Risâle-i Nûr’da şahıs yok; şahs-ı mânevî var!”(3)

sözyle açıklayarak, bütün sorumluluğu ve bütün hayrı şahs-ı mânevîye verir.

Şahs-ı mânevînin, yani hayırlı bir meslekte bir arada bulunan kimselerin her konuda ortak hareket etmeleri, ortak adım atmaları, ortak karar almaları çok önemlidir. Ortak alınan kararlarda yanılma payı neredeyse yoktur. Bedüzzaman Hazretleri bu zamanda iman hizmetinin de bir fikir ve gönül ortaklığı prensibiyle yürütülmesini bundan dolayı ister. Der ki:

“Bu zaman ehl-i hakikat için, şahsiyet ve enâniyet zamanı değil; zaman, cemaat zamanıdır. Cemaatten çıkan bir şahs-ı mânevî hükmeder ve dayanabilir. Büyük bir havuza sahip olmak için bir buz parçası hükmündeki enâniyet ve şahsiyetini, o havuza atmaktır ve

eritmek gerektir. Yoksa, o buz parçası erir, zâyi olur; o havuzdan da istifâde edilmez.”(4)

Verimli bir meşveret için izlenmesi gereken temel ilkeleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Hazret-i Üstad’ın,

“Bundan sonra her meselemizde emir, Risâle-i Nûr’un şahs-ı mânevîsini temsil eden has şâkirtlerin ve sizlerindir. Benim de şimdi bir reyim var.”(5)

şeklinde çizdiği çerçeve ile örtüşecek biçimde, görüş ayrılıklarını tabîî görmeli, farklı görüşlere ifâde imkânı verilmelidir. Çünkü herkes aynı tabîatta yaratılmış değildir. Herkesin rahatça görüşünü ortaya koymasına ve karar alma sürecine katkıda bulunmasına müsaade edilmelidir. Herkes konuşturulmalıdır. Emin olunmalıdır ki, doğru karar almada yapıcı olmak şartıyla farklı görüşler yardımcı olacaktır.

2. Görüşmeler esnasında, insaf ve hakkı bulma niyeti ön plânda olmalıdır.

Fikirler beyan edilmeli, karşı görüşlere hayat hakkı tanınmalı ve karşı görüşün de doğru olabileceği akıldan ve insaftan uzak tutulmamalıdır. Karşı görüşün haklılığından memnun olunmalı ve teslim edilmeli; kendi görüşü umûmî kabul görmediğinde bundan râzı olunmalı, üzerinde uzlaşılan kararlar için Cenâb-ı Hak’tan hayır umulmalı; karşı görüşlere tavır alınmamalı ve kırgınlık olmamalıdır.

3. Görüşmelerde hep kendi görüşlerini tartışma konusu yapmaktan ve hep kendi haklılığını savunmaktan kaçınmalıdır.

Kendi fikirlerini mümkün mertebe açık, anlaşılır, vakur, mantıklı ve saygılı bir üslup içinde ortaya koymalı, daha sonra diğer görüş sahiplerinin fikirlerine kulak vermelidir. Kendi fikirlerinde ısrar etmeden önce, karşı görüşler üzerinde de düşünmelidir. Bu esnâda **“fenâ fi’l-ihvân”** ve **“tefânî”** düsturları (*kardeşlerde fânî olmak*) her zamankinden daha çok yaşanmalı; karşı görüş sahiplerine olabildiğince nâzik ve saygılı davranılmalı; hür fikirlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlanmalı ve yardımcı olunmalıdır. Karşı görüş üzerinde ittifak edildiğinde, buna uyulmalıdır.

4. Sadece kendi görüşlerinde değil; uhuvvet düsturu çerçevesinde, görüşleri kabul gören kardeşlerin görüşlerinde de meziyet aranmalı; karşı tarafın fazîleti ve meziyeti, kendi meziyeti sayılmalıdır.

5. Kişilerin hatâları ile hizmet için duydukları şevk ve heyecan bir tutulmamalı;

hatâlar islah edilirken olabildiğince müşfik davranmalı, kişilerin iyi ve olumlu taraflarını takdir etmekten kaçınmamalıdır. Şevk kırıcı tavırlardan uzak durulmalıdır.

6. Risâle-i Nûr'un şahs-i mânevîsi ve o şahs-ı mânevîyi temsil eden has şâkirtlerin şahs-ı mânevîsi "**Ferîd**" makamına mazhardırlar. Yani Nur Talebeleri, Cenâb-ı Hakk'ın **Ferd** isminin mazhariyetinde ve yakınlığında îmân ve tevhid hizmeti vermektedirler.

Meşveretlerde üzerinde ittifak edilen kararlar, Gavs-ı Azam Abdulkâdir Geylânî Hazretlerinin de içinde bulunduğu *-Ferd isminin gölgesindeki-* **Ferdiyett** makâmının kararlarıdır. Fikirler bu sorumlulukla beyan edilmeli, parmaklar bu sorumlulukla kalkmalı, alınan kararlar bu sorumlulukla uygulamaya geçirilmelidir.

DUÂ

Allah'ım! Kararlarımızda isâbet, fikirlerimizde istikrar, inancımızda istikâmet, hizmetimizde ihlâs, ehl-i îmân arasında uhuvvet ihsan eyle! Doğru kararlar almakta ve aldığımız doğru kararlara uymakta bizden inâyetini esirgeme! Bizi şerre değil, hayra yönlendir! Bizi batıla değil, hakka yönlendir! Bizi dalâlete değil, doğruya yönlendir! İnsanları îmân, İslâm, hayır, hak ve doğruluk sathında kardeş kıl! Kardeş kıldığın kullarının kalplerini, nazarlarını ve gâyelerini Sana hizmette birleştir!

Dipnotlar:

- (1) bk. [Hutbe-i Şâmiye, s. 66.](#)
- (2) bk. *İbn Mâce, Fiten, 8; Mecmau'z- Zevaid, 5/218.*
- (3) bk. [Tarihçe-i Hayat, Isparta Hayatı.](#)
- (4) bk. [Kastamonu Lahikası, \(97. Mektup\)](#)
- (5) bk. [Emirdağ Lahikası-I, \(167. Mektup\)](#)

(Bu yazı saidnursi.de sitesinden alınmıştır)